

**KONSTYTUCJA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**Projekt
Prawa i Sprawiedliwości**

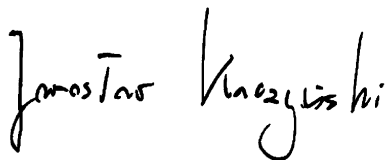
Potrzeba uchwalenia nowej konstytucji wynika dziś z konieczności przełamania wielkiego kryzysu zaufania, kryzysu, który ma różne wymiary, ale jego cechą najbardziej widoczną wydaje się wielkie zamieszanie, całkowita niejasności, co do reguł, jakie określają funkcjonowanie naszego życia społecznego i publicznego. Dlatego Polska potrzebuje dzisiaj:

1. jasnej idei państwa narodowego odwołującej się do tradycji niepodległościowej i demokratycznej odrzucającej zniewolenie i komunizm;
2. jasnej koncepcji celów państwa, które ma służyć obywatelom i narodowi jako zbiorowości;
3. jasnej koncepcji prawa, którego treść musi być zawsze rozumiana w sposób odpowiadający wskazanym wyżej celom państwa;
4. jasnego określenia miejsca poszczególnych władz, a szczególnie władzy wykonawczej, spójnej silnej i opartej na zasadzie wyraźnie sprecyzowanych uprawnień i odpowiedzialności;
5. jasnej koncepcji sądownictwa jako trzeciej władzy mieszczącej się jednak wyraźnie w ramach państwa i służącej obywatelom;
6. jasnego porządku administracyjnego opartego na zasadzie klarownego podziału kompetencji i oszczędnego gospodarowania groszem publicznym;

7. jasnej koncepcji kontroli państwowej, która obejmuje wszystkie dziedziny życia publicznego nie pozostawiając sfer niczych.

Przedstawiany przez PiS projekt konstytucji odpowiada na te potrzeby. Buduje zarówno mocną podstawę państwa w sferze wartości, jak i tworzy w oparciu o doświadczenia 15-lecia zrab zasad politycznych i struktur organizacyjnych Rzeczypospolitej. Wyeliminowane w nim zostały oczywiste wady konstytucji z 1997 roku i jej niespójność w sferze aksjologicznej, bałaganiarski system władz prowadzący do bezradności, zarówno wobec wyzwań społecznych, jak i potrzeb poszczególnych obywateli, a często także wobec własnego aparatu. Jeśli chcieć najkrócej określić funkcje nowej ustawy zasadniczej, to trzeba powiedzieć – „chodzi o przywrócenie państwa Narodowi”.

Jarosław Kaczyński

Prezes Prawa i Sprawiedliwości

**KONSTYTUCJA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia ..... 2005 r.

*W imię Boga Wszchemogącego!
My, Naród Polski,
składając Bożej Opatrzności dziękczynienie
za dar odzyskanej niepodległości,
wdzięczni poprzednim pokoleniom
za ich wytrwałą pracę, poświęcenie i ofiary dla Polski,
zrzuciwszy jarzmo obcej przemocy i komunizmu,
zobowiązani do zachowania i umocnienia
niepodległości Państwa Polskiego,
pomni ponadtysiącletnich dziejów związanych z chrześcijaństwem,
pragnąc Rzeczypospolitej silnej prawdą, uczciwością i sprawiedliwością,
naszą wolność i odpowiedzialność za los
współczesnych i przyszłych pokoleń Narodu
wyrażamy na kartach tej Konstytucji,
która jest najwyższym prawem dla Rzeczypospolitej Polskiej.*

Rozdział I

ZASADY NACZELNE

Art. 1

Poszanowanie przyrodzonej godności każdego człowieka, troska o dobro wspólne, sprawiedliwość, rządy prawa i solidarność stanowią podstawy ładu państwowego.

Art. 2

1. Rzeczpospolita Polska strzeże swej suwerenności, która jest warunkiem zachowania dziedzictwa wszystkich pokoleń Polaków, oraz rozwoju osoby we wspólnocie narodowej.
2. Pomnażanie siły Rzeczypospolitej Polskiej oraz obrona jej niepodległości i całości terytorium jest najwyższym obowiązkiem władz publicznych i zaszczytnym obowiązkiem obywateli.

Art. 3

Rzeczpospolita Polska kształtuje swoje stosunki z innymi państwami i z organizacjami międzynarodowymi na fundamencie wzajemnego poszanowania prawa międzynarodowego oraz zasady solidarnej współpracy suwerennych państw.

Art. 4

1. Do najważniejszych zadań polityki wewnętrznej Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanej poprzez ustawodawstwo i wszechstronny wysiłek władz publicznych, należą:
  - 1) dbałość o rozwój narodu i jego trwanie poprzez kolejne pokolenia poprzez otaczanie ochroną rodzin, a w szczególności opiekę nad małżeństwem jako związkiem kobiety i mężczyzny oraz nad macierzyństwem i rodzicielstwem, a także ochrona dzieci i młodzieży przed odrzuceniem i demoralizacją,
  - 2) ochrona obywateli przed zamachami na ich życie, zdrowie, wolność i miennie,

- 3) zapewnienie rzetelności w działaniu instytucji i osób publicznych, opartej na przestrzeganiu prawa i dobrych obyczajów oraz na odpowiednich kwalifikacjach i osobistej uczciwości, bezwzględne zwalczanie lekceważenia prawa i nadużywania władzy przez funkcjonariuszy publicznych,
  - 4) przeciwdziałanie bezrobociu, bezdomności i innym postaciom wykluczenia społecznego,
  - 5) ochrona godności pracy i sprawiedliwości w stosunkach między pracownikami a pracodawcami,
  - 6) kształtowanie warunków należytej ochrony zdrowia wszystkich obywateli oraz ich zabezpieczenie na starość lub na wypadek niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - 7) zapewnienie powszechnego dostępu obywateli do oświaty publicznej na zasadzie równości szans edukacyjnych bez względu na stan majątkowy, pochodzenie społeczne i miejsce zamieszkania,
  - 8) sprzyjanie zachowaniu tradycji i rozwojowi kultury narodowej oraz czerpaniu z jej dorobku przez obywateli,
  - 9) kultywowanie pamięci ofiar wojen i totalitaryzmów, otaczanie specjalną opieką weteranów walk o niepodległość Polski,
  - 10) tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju gospodarczego, uczciwej konkurencji oraz należytej ochrony konsumentów w ramach społecznej gospodarki rynkowej,
  - 11) ochrona obszarów wiejskich i ustroju rolnego, opartego na gospodarstwie rodzinnym,
2. Prezydent RP przedstawia Sejmowi i Senatowi raz w roku orędzie o stanie państwa zawierające informacje o realizacji zadań o których mowa w punkcie 1.

Art. 5

1. Władza publiczna w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród Polski sprawuje władzę przez demokratycznie wybranych przedstawicieli lub bezpośrednio.

Art. 6

1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.
2. Władza ustawodawcza jest wykonywana przez Sejm i Senat; władza wykonawcza – przez Radę Ministrów, na czele której stoi Prezes Rady Ministrów; władza sądownicza – przez niezależne i niezawisłe trybunały i sądy.

3. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest najwyższym przedstawicielem Państwa Polskiego w stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych oraz gwarantem ciągłości władzy państwowej. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określa strategiczne kierunki polityki państwa, czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium.

Art. 7

1. Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.
2. W sprawowaniu władzy publicznej uczestniczy samorząd terytorialny zgodnie z zasadą pomocniczości.

Art. 8

1. Wszystkie organy władzy publicznej podlegają Konstytucji oraz działają na podstawie i w granicach prawa.
2. Żadna instytucja publiczna nie może realizować celów prywatnych ani pozostawać poza kontrolą konstytucyjnych organów państwa.
3. Stosowanie środków przymusu należy do państwa. Ustawa może określić, w niezbędnym zakresie, zasady i sposób stosowania środków przymusu przez inne podmioty pod nadzorem państwa.

Art. 9

1. Partie polityczne zraszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.
2. Finansowanie partii politycznych jest jawne.
3. Zakazane jest działanie partii i innych organizacji opartych na ideologii i tradycji albo metodach komunistycznych, faszystowskich lub nazistowskich, a także zmierzających do obalenia siłą porządku konstytucyjnego.

Art. 10

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe są równouprawnione.
2. Stosunki między państwem a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego.
3. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem katolickim określają umowa międzynarodowa zawarta ze Stolicą Apostolską i ustawy.

4. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a innymi Kościołami oraz związkami wyznaniowymi określają ustawy uchwalone na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami.

Art. 11

Język polski, jako podstawowy element narodowej tożsamości i dobro kultury, jest językiem urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej i podlega ochronie.

Art. 12

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie, w czerwonym polu.
2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.
3. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest *Mazurek Dąbrowskiego*.
4. Stolicą Rzeczypospolitej Polskiej jest Warszawa.

Rozdział II

WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Art. 13

1. Rzeczpospolita Polska szanuje i chroni podstawowe wolności i prawa człowieka i obywatela, których źródłem jest przyrodzona i nienaruszalna godność osoby.
2. Ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw mogą być określone tylko w ustawie i tylko w takim zakresie, w jakim jest to konieczne w demokratycznym państwie prawnym dla ochrony wolności i praw innych osób oraz dla ochrony dobra wspólnego, a w szczególności bezpieczeństwa i porządku publicznego, moralności publicznej i ochrony środowiska. Ograniczenia te nie mogą powodować naruszenia istoty poszczególnych wolności i praw, chyba że polegają na orzeczeniu przez sąd sprawiedliwej kary za popełnienie przestępstwa lub środka koniecznego do zapobieżenia popełnianiu przestępstw.
3. Wolności i prawa zagwarantowane w Konstytucji nie mogą być nadużywane do zamachów na porządek prawny ani do czerpania korzyści z naruszenia prawa.

Art. 14

1. Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców mających obywatelstwo polskie.
2. Osobie lojalnej wobec Rzeczypospolitej Polskiej, która wykaże polskie pochodzenie albo inne związki z Polską, może być przyznane obywatelstwo polskie w trybie określonym w ustawie.
3. Podstawy i tryb utraty obywatelstwa polskiego określa ustawa. Nikt nie może być pozbawiony obywatelstwa polskiego wbrew własnej woli.

Art. 15

1. Wszyscy ludzie są równi wobec prawa i mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
2. Kobieta i mężczyzna mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym, a w szczególności równe prawa do kształcenia, za-

trudnienia, awansów, jednakowego wynagrodzenia za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, uzyskiwania godności politycznych i odznaczeń.

3. Cudzoziemcy znajdujący się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej korzystają z wolności i praw określonych w Konstytucji, oprócz wolności i praw związanych z obywatelstwem polskim. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie szczególnemu uregulowaniu spraw cudzoziemców w ustawie, z uwzględnieniem art. 13 ust. 2.

Art. 16

1. Każdy człowiek ma prawo do ochrony życia i integralności cielesnej.
2. Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.
3. Nikt wbrew swej woli, bez uprzedniego wyrażenia zgody, nie może być poddany eksperymentom lekarskim lub naukowym.

Art. 17

1. Każdemu człowiekowi przysługuje wolność osobista.
2. Pozbawienie wolności może nastąpić jedynie na podstawie orzeczenia sądu.
3. Zatrzymanie policyjne może nastąpić na czas nie przekraczający 48 godzin i podlega kontroli sądowej. Najpóźniej z chwilą upływu tego terminu zatrzymany powinien być postawiony przed sądem; jeżeli sąd nie orzekł o tymczasowym aresztowaniu przed upływem 72 godzin od chwili zatrzymania, osobę zatrzymaną należy zwolnić.
4. Osobę zatrzymaną lub tymczasowo aresztowaną należy poinformować, w sposób dla niej zrozumiały, o przyczynach zastosowania tego środka i o przysługujących jej prawach.
5. Osoba pozbawiona wolności ma prawo do niezwłocznego porozumienia się z obrońcą i powiadomienia wskazanej przez siebie osoby o fakcie pozbawienia wolności.

Art. 18

Każdemu, kto legalnie przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przysługuje wolność poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania oraz wolność opuszczenia jej terytorium.

Art. 19

Obywatel polski może być wydany innemu państwu lub międzynarodowemu organowi sądowemu jedynie na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu wydanego

na podstawie ustawy polskiej, jeżeli taka możliwość jest wyraźnie przewidziana w umowie międzynarodowej, ratyfikowanej w trybie określonym w art. 53 ust. 2.

Art. 20

1. Prawo azylu lub pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może wynikać z ustawy.
2. Ekstradycja lub wydalenie cudzoziemca z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić na podstawie umowy międzynarodowej lub ustawy.

Art. 21

1. Rodzina, jako wspólnota podstawowa i pierwotna w stosunku do państwa, ma własne i niezbywalne prawa.
2. Rodzice mają naturalne prawo i pierwszeństwo wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem. Pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej następuje na podstawie orzeczenia sądu, gdy jest to konieczne ze względu na dobro dziecka.
3. Rodzice mają prawo do pomocy władz publicznych, na podstawie ustawy, w wychowaniu dzieci. Szczególną opieką państwo otacza rodziny o licznych potomstwie.
4. Dzieci urodzone poza małżeństwem mają te same prawa, co dzieci urodzone z małżeństwa.

Art. 22

1. Każdemu przysługuje wolność sumienia, wyznania, kultu i praktyk religijnych oraz nauczania religii w życiu prywatnym i publicznym.
2. Rodzice mają prawo do wychowania religijnego swoich dzieci.
3. Korzystaniu z prawa, o którym mowa w ust. 1, służy w szczególności nauczanie prawnie uznanych religii w szkołach publicznych zgodnie z wolą rodziców, pod nadzorem właściwego Kościoła lub związku wyznaniowego.

Art. 23

1. Każdy ma prawo do ochrony swojego życia prywatnego i rodzinnego, danych osobowych, czci i dobrego imienia, wizerunku, tajemnicy komunikowania się z innymi oraz nienaruszalności mieszkania.
2. Państwo nie reguluje spraw par niemażeńskich ani nie prowadzi ich ewidencji.

Art. 24

1. Pozyskiwanie i gromadzenie przez organy władzy publicznej i instytucje publiczne informacji o obywatelach, Kościołach i związkach wyznaniowych oraz

instytucjach prywatnych jest dopuszczalne tylko na podstawie ustawy i tylko w zakresie, w jakim jest to konieczne dla wykonywania ich ustawowych zadań związanych z urzeczywistnianiem Konstytucji.

2. Każdy ma prawo do uzyskania dostępu, w sposób określony w ustawie, do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych, a także do żądania sprostowania danych nieprawdziwych oraz usunięcia danych, których gromadzenie nie odpowiada wymaganiom określonym w ust. 1.

Art. 25

1. Obywatelom spełniającym warunki określone w Konstytucji przysługuje czynne i bierne prawo w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz w wyborach do Sejmu i Senatu, a także prawo udziału w referendum krajowym.
2. Warunki czynnego i biernego prawa wyborczego w wyborach do organów samorządu terytorialnego pochodzących z wyborów bezpośrednich, a także prawa udziału w referendum innym niż krajowe określa ustawa.
3. Ustawa może określić przypadki, w których mandat posła lub senatora albo pochodząca z wyboru funkcja w organie samorządu terytorialnego wygasa wraz ze skazaniem, choćby nieprawomocnym, na karę za przestępstwo umyślne ścigane z urzędu.

Art. 26

1. Każdemu przysługuje wolność wyrażania swoich przekonań i opinii oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, w tym dotyczących działalności organów władzy publicznej i podległych im instytucji publicznych, a także spraw innych instytucji oraz osób związanych z ich działalnością publiczną.
2. Władze publiczne nie sprawują cenzury prewencyjnej ani nie koncesjonują działalności prasowej i wydawniczej. Ustawa może przewidywać wymóg uzyskania zezwolenia na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Art. 27

Obywatele mają prawo do uzyskiwania od organów władzy publicznej i podległych im instytucji publicznych, w sposób określony w ustawie, informacji o działalności tych organów i instytucji oraz gromadzonych przez nie danych mających znaczenie publiczne.

Art. 28

Obywatele mają prawo do pełnej wiedzy o prowadzonych przed 1 stycznia 1990 r. działaniach partii komunistycznej i podległego jej aparatu przymusu państwowego, wymierzonych w niepodległościowe i wolnościowe aspiracje Narodu,

prawa obywateli oraz prawa Kościoła i niezależnych instytucji społecznych, w tym o osobach prowadzących i wspomagających te działania.

Art. 29

1. Obywatelom przysługuje wolność pokojowego gromadzenia się, także w miejscach publicznych, w celu wspólnego wyrażenia przekonań, opinii lub postulatów.
2. Odbycie zgromadzenia nie wymaga zezwolenia. Ustawa może wprowadzić wymóg zgłoszenia zamiaru zorganizowania zgromadzenia z zachowaniem niezbędnych terminów.
3. Jeżeli organizator zgromadzenia w sposób zgodny z ustawą zawiadomił o zamiarze zorganizowania zgromadzenia, prewencyjny zakaz odbycia zgromadzenia może orzec jedynie sąd w wypadkach przewidzianych w ustawie.
4. W zakresie określonym w ustawie organizator zgromadzenia ponosi solidarną ze sprawcą odpowiedzialność za szkody wyrządzone wskutek naruszenia przez uczestników zgromadzenia jego pokojowego charakteru.

Art. 30

1. Obywatelom przysługuje wolność zrzeszania się oraz tworzenia fundacji.
2. Zakres i tryb rejestracji zrzeszeń i fundacji określa ustawa.

Art. 31

1. Każdemu przysługuje wolność pobierania nauki.
2. Ustawa określa zasady tworzenia szkół i zakładów wychowawczych.
3. Przed ukończeniem 18. roku życia nauka jest obowiązkowa. Zakres i sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.
4. Szkolnictwo publiczne podstawowe i średnie jest powszechnie dostępne i bezpłatne.

Art. 32

1. Każdemu przysługuje wolność twórczości artystycznej, badań naukowych i poszukiwań intelektualnych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.
2. Szkoły wyższe korzystają z autonomii w zakresie i na zasadach określonych w ustawie.

Art. 33

Osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych mają prawo, indywidualnie i zbiorowo, do zachowania i rozwoju własnej kultury, języka, obyczajów i tradycji oraz do tworzenia instytucji edukacyjnych i kulturalnych.

Art. 34

Obywatele mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Art. 35

1. Każdy ma prawo do własności oraz prawo dziedziczenia.
2. Własność zobowiązuje. Korzystanie z niej nie może szkodzić dobru wspólnemu ani prawnie chronionym dobrom innych osób.
3. Wywłaszczenie jest dopuszczalne wyłącznie na ważny cel publiczny i za słusznym odszkodowaniem.
4. Przepadek korzyści z przestępstwa lub rzeczy użytych do popełnienia przestępstwa może nastąpić na podstawie orzeczenia sądu.

Art. 36

1. Każdemu przysługuje wolność wyboru i wykonywania zawodu.
2. Jeżeli ustawa uzależnia wykonywanie zawodu zaufania publicznego od spełnienia określonych warunków, ich spełnienie mogą ustalać wyłącznie organy państwowe na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Jeżeli do warunków tych należy odbycie odpowiedniego szkolenia, ustawa powinna powierzyć jego prowadzenie właściwemu organowi państwowemu, określając kryteria i tryb naboru oraz wysokość opłat.
3. Ustawa może powierzyć, w zakresie w niej określonym, sprawowanie nadzoru nad wykonywaniem zawodu zaufania publicznego samorządowi zawodowemu, ustanawiając obowiązek przynależności do niego osób wykonujących ten zawód.

Art. 37

1. Każdemu przysługuje wolność prowadzenia działalności gospodarczej.
2. Ustawa określa zakres i tryb ewidencji działalności gospodarczej, a także szczególne wymagania związane z prowadzeniem działalności gospodarczej o szczególnym znaczeniu dla interesu publicznego albo ważnych interesów obywateli.

Art. 38

1. Pracownikom i pracodawcom przysługuje wolność zrzeszania się w związkach zawodowych i organizacjach pracodawców. Zasady i tryb rejestracji określa ustawa.
2. Związki zawodowe i organizacje pracodawców oraz ich organizacje mają prawo do negocjowania i zawierania układów zbiorowych pracy oraz innych porozumień dotyczących warunków pracy.

Art. 39

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez niezawisły i bezstronny sąd.
2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.
3. Wyłączenie jawności rozprawy sądowej może nastąpić ze względu na ochronę bezpieczeństwa państwa, moralności lub porządku publicznego albo ze względu na ochronę bezpieczeństwa lub życia prywatnego stron.

Art. 40

Każdy ma prawo do zaskarżenia wydanego w jego sprawie orzeczenia sądu lub decyzji organu administracji publicznej na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Ustawa może ograniczyć lub wyłączyć to prawo w sprawach mniejszej wagi, a także ustanowić, w uzasadnionych wypadkach, natychmiastową wykonalność orzeczenia lub decyzji podlegających zaskarżeniu.

Art. 41

1. Odpowiedzialności karnej podlega tylko ten, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w chwili jego popełnienia.
2. Nie można orzec kary, którą czyn nie był zagrożony w chwili jego popełnienia, chyba że ustawa przewiduje karę względniejszą dla sprawcy.
3. Przepisy powyższe nie stanowią przeszkody w sądzeniu i karaniu za czyn, który w chwili jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl ogólnych zasad prawa uznanych przez społeczność międzynarodową.
4. Zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie popełnione przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, a także przestępstwa popełnione w celu uzyskania osobistych korzyści majątkowych w związku z wykonywaniem funkcji w organach władzy publicznej nie podlegają przedawnieniu. Bieg przedawnienia w stosunku do przestępstw nieściganych z przyczyn politycznych ulega zawieszeniu do czasu ich ustania.

Art. 42

1. Oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą władze publiczne nie mogą uważać za winnego, dopóki wina nie zostanie mu udowodniona w trybie przewidzianym przez ustawę.
2. Przepis powyższy nie stoi na przeszkodzie tymczasowemu odsunięciu, na podstawie ustawy, osoby podejrzanej o popełnienie czynu zagrożonego karą od pełnienia funkcji, z którą wiąże się wymaganie szczególnego zaufania.

3. Niedopuszczalne jest ponowne prowadzenie postępowania karnego przeciwko tej samej osobie o ten sam czyn, jeżeli uprzednio zostało ono prawomocnie zakończone w postępowaniu sądowym. Nie wyklucza to możliwości wznowienia postępowania na zasadach przewidzianych ustawą.
4. Każdemu, przeciwko komu prowadzone jest postępowanie karne, przysługuje prawo do obrony i do korzystania z pomocy obrońcy.

Art. 43

1. Każdy, kto doznał uszczerbku w swoim zdrowiu lub mieniu w związku z czynnym udziałem w odpiernianiu w sposób zgodny z prawem zamachu na porządek publiczny lub na dobra innych osób albo w związku z udziałem w czynnościach zmierzających do ukarania sprawcy, ma prawo do odszkodowania i odpowiedniej pomocy od państwa.
2. W razie śmierci poszkodowanego prawo określone w ust. 1 przysługuje osobom bliskim zmarłego, które pozostawały na jego utrzymaniu.

Art. 44

Od wszystkich, którzy są pod jej władzą, Rzeczpospolita Polska wymaga lojalnego wypełniania obowiązków, wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

Art. 45

Obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej i troska o dobro wspólne.

Art. 46

1. Każdy jest obowiązany do ponoszenia określonych w ustawie ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków.
2. Określenie podmiotów zobowiązanych do ponoszenia podatków i innych danin publicznych oraz ich przedmiotu i wysokości, a także zasad korzystania z ulg i zwolnień może nastąpić tylko w ustawie. Jeżeli nie jest możliwe określenie w ustawie wysokości opłat lub składek o charakterze publicznym, ustawa powinna szczegółowo określać zasady ustalania tej wysokości.

Art. 47

Zaszczytnym obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny. Zakres obowiązku służby wojskowej i sposób jej odbywania określa ustawa.

Rozdział III

ŹRÓDŁA PRAWA

Art. 48

1. Źródłami prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy i rozporządzenia z mocą ustawy, rozporządzenia, przepisy prawa miejscowego oraz ratyfikowane umowy międzynarodowe.
2. Warunkiem wejścia w życie prawa powszechnie obowiązującego jest jego ogłoszenie. Ustawy, rozporządzenia z mocą ustawy, rozporządzenia i ratyfikowane umowy międzynarodowe podlegają ogłoszeniu w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”.
3. Ustawa reguluje wydawanie „Dziennika Ustaw” oraz innych organów publikacyjnych.

Art. 49

1. Konstytucja jest najwyższym prawem w Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio, chyba że co innego wynika z jej treści.
3. Wszystkie przepisy prawne wydawane lub stosowane przez władze Rzeczypospolitej Polskiej muszą być zgodne z Konstytucją.

Art. 50

1. Rozporządzenie z mocą ustawy może zostać wydane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Rady Ministrów.
2. Rozporządzenie zostaje ogłoszone i wchodzi w życie, jeżeli zostało zatwierdzone przez Sejm.
3. Rozporządzenie z mocą ustawy nie może dotyczyć zmiany Konstytucji, ratyfikacji i wypowiedania umów międzynarodowych ani budżetu państwa.

Art. 51

1. Ustawa może upoważnić Prezydenta Rzeczypospolitej, Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, ministra kierującego określonym działem administracji

rządowej lub Prezesa Urzędu do spraw Radiofonii i Telewizji do wydania rozporządzenia w celu wykonania tej ustawy.

2. Upoważnienie do wydania rozporządzenia powinno wyraźnie określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania.
3. Organ właściwy do wydania rozporządzenia nie może przekazać swych kompetencji innemu organowi.

Art. 52

1. Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej wydają, na podstawie ustaw i w granicach wyznaczonych przez ich treść, przepisy prawa miejscowego, obowiązujące na obszarze ich działania.
2. Prawo miejscowe podlega kontroli sądowej pod względem zgodności z Konstytucją i ustawami.

Art. 53

1. Umowa międzynarodowa, ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską, po jej ogłoszeniu stanowi część wewnętrznego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana przez wszystkie organy państwa, chyba że jej stosowanie uzależnione jest od wydania przepisów prawa wewnętrznego.
2. Ratyfikacja umowy międzynarodowej lub jej wypowiedzenie wymagają uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy:
  - 1) pokoju, sojuszy, układów politycznych lub układów wojskowych,
  - 2) określonych w Konstytucji wolności, praw lub obowiązków,
  - 3) członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej,
  - 4) znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
  - 5) spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.
3. O zamiarze przedłożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do ratyfikacji umowy, której ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, Prezes Rady Ministrów zawiadamia Sejm.
4. Zasady i tryb zawierania, ratyfikacji i wypowiedzania umów międzynarodowych określa ustawa.

Art. 54

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej powierzyć organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompe-

tencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach, jeżeli nie narusza to istoty suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej i nie godzi w podstawowe wartości Konstytucji.

2. Ustawę wyrażającą zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, uchwała Sejm większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, a następnie Senat większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
3. Wyrażenie zgody na ratyfikację może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym.
4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 55

1. Jeżeli wynika to z umowy międzynarodowej ratyfikowanej w sposób określony w art. 54, przepisy prawa stanowione przez organizację międzynarodową lub organ międzynarodowy, wydane w granicach upoważnienia wynikającego z tej umowy, mają w Rzeczypospolitej Polskiej moc powszechnie obowiązującą i są bezpośrednio stosowane przez organy władzy publicznej.
2. Stanowisko Rzeczypospolitej Polskiej wobec projektów przepisów prawa, o których mowa w ust. 1, określa Rada Ministrów, współdziałając, w sposób określony w ustawie, z Sejmem lub organem właściwym według jego regulaminu. To samo dotyczy projektów przepisów wydawanych przez organizację międzynarodową lub organ międzynarodowy, z których ma wynikać zobowiązanie do zmian w polskim ustawodawstwie.

Art. 56

Uchwały i zarządzenia są aktami prawnymi, wydawanymi na podstawie ustawy i wiążącymi tylko organy i jednostki organizacyjnie podległe organowi, który wydał uchwałę lub zarządzenie.

Rozdział IV

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Art. 57

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest wybierany przez Naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym.
2. Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany na 5 lat. Okres ten rozpoczyna się w dniu zaprzysiężenia.
3. Ta sama osoba może być wybrana ponownie tylko raz i tylko na kadencję następującą bezpośrednio po jej pierwszej kadencji.
4. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej zarządza Marszałek Sejmu na dzień przypadający nie wcześniej niż 120 dni i nie później niż 90 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej; w razie opróżnienia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej Marszałek Sejmu zarządza wybory w ciągu 14 dni od opróżnienia urzędu, wyznaczając datę wyborów przypadającą w ciągu 60 dni od tego dnia.

Art. 58

1. Prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej ma obywatel polski, który ukończył 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniony ani nie został prawomocnie pozbawiony praw publicznych lub praw wyborczych.
2. Wybrany może zostać obywatel polski, który ukończył 35 lat i spełnia pozostałe warunki, o których mowa w ust. 1. Kandydatura wymaga poparcia przez:
  - 1) co najmniej 300 osób pełniących w dniu zgłoszenia funkcje publiczne z wyboru oraz co najmniej 100 tysięcy obywateli polskich, posiadających prawo wybierania, lub
  - 2) co najmniej 300 tysięcy obywateli polskich posiadających prawo wybierania.
3. Prezydent Rzeczypospolitej zostaje wybrany bezwzględną większością ważnie oddanych głosów. Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał takiej większości, w ciągu 14 dni przeprowadza się drugie głosowanie; wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu uzyskali kolejno największą liczbę głosów. W drugim głosowaniu Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany zwykłą większością głosów.

4. Tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzenia wyborów określa ustawa.

Art. 59

1. Wybrany Prezydent Rzeczypospolitej obejmuje urząd po złożeniu, na zwołanym przez Marszałka Senatu wspólnym posiedzeniu Sejmu i Senatu, przysięgi następującej treści: „Obejmując z woli Narodu urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, uroczyste ślubuję, że postanowieniom Konstytucji wierności dochowam, będę strzegł niezłomnie godności Narodu, suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Ślubuję, że dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem. Tak mi dopomóż Bóg”. Przysięga może być również złożona bez formuły wyrażonej w ostatnim zdaniu.
2. Prezydent Rzeczypospolitej wybrany przed upływem kadencji dotychczas urzędującego Prezydenta obejmuje urząd następnego dnia po upływie jego kadencji.

Art. 60

Prezydent Rzeczypospolitej nie może sprawować żadnej innej funkcji publicznej ani wykonywać żadnego innego płatnego zajęcia.

Art. 61

1. Opróżnienie urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej przed upływem kadencji następuje wskutek:
  - 1) śmierci,
  - 2) zrzeczenia się urzędu,
  - 3) uznania przez Sejm i Senat trwałej niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia; każda z izb podejmuje uchwałę większością dwóch trzecich głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby jej członków,
  - 4) złożenia z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu.
2. Gdy urząd Prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, a także gdy Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu, zastępuje go Marszałek Senatu, gdy zaś ten nie może funkcji tej wykonywać – Marszałek Sejmu.

Art. 62

1. Prezydent Rzeczypospolitej:
  - 1) zarządza wybory do Sejmu, do Senatu oraz do organów samorządu terytorialnego pochodzących według ustawy z wyborów bezpośrednich,
  - 2) ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe,

- 3) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli dyplomatycznych Rzeczypospolitej Polskiej za granicą,
  - 4) przyjmuje listy uwierzytelniające akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw,
  - 5) jest zwierzchnikiem Sił Zbrojnych,
  - 6) nadaje stopnie wojskowe,
  - 7) nadaje obywatelstwo polskie,
  - 8) nadaje ordery i odznaczenia,
  - 9) dba o właściwy poziom kwalifikacji zawodowych i etycznych oraz rzetelność i apolityczność w działaniu urzędników służby cywilnej, zatrudnionych w Kancelarii Prezydenta oraz w urzędach administracji rządowej i samorządu terytorialnego, powołuje Szefa Służby Cywilnej na pięcioletnią kadencję,
  - 10) nadaje statut Kancelarii Prezydenta oraz powołuje i odwołuje jej Szefa,
  - 11) nadaje statut Radzie Strategii Państwowej oraz powołuje i odwołuje jej członków,
  - 12) wykonuje inne kompetencje określone w Konstytucji i ustawach.
2. Prezydent Rzeczypospolitej może zastosować prawo łaski wobec osoby skazanej prawomocnym wyrokiem sądu. Tryb postępowania określa ustawa.
  3. Prezydent Rzeczypospolitej przedstawia co roku w Sejmie i Senacie orędzie o stanie państwa. Nad orędziem nie przeprowadza się debaty.

Art. 63

1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać posiedzenie Rady Ministrów.
2. Prezydent Rzeczypospolitej przewodniczy posiedzeniu Rady Ministrów zwołanemu w trybie ust. 1, lecz nie uczestniczy w głosowaniu.

Art. 64

1. Do ważności aktu rządowego Prezydenta Rzeczypospolitej wymagane jest podpisanie go także przez Prezesa Rady Ministrów, który przez złożenie podpisu przyjmuje odpowiedzialność za akt wobec Sejmu.
2. Wymagania określonego w ust. 1 nie stosuje się do:
  - 1) zarządzenia wyborów,
  - 2) zwołania pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu,
  - 3) skrócenia kadencji Sejmu,
  - 4) wykonywania inicjatywy ustawodawczej,

- 5) podpisania ustawy oraz zarządzenia jej ogłoszenia, a także odmowy podpisania ustawy,
- 6) występowania do Trybunału Konstytucyjnego,
- 7) skierowania orędzia do Sejmu lub Senatu lub zabierania głosu na posiedzeniu izby,
- 8) powoływania sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Prezesa Urzędu do spraw Radiofonii i Telewizji oraz Szefa Służby Cywilnej,
- 9) desygnowania Prezesa Rady Ministrów i powierzenia mu pełnienia obowiązków,
- 10) odmowy powołania członka Rady Ministrów,
- 11) zwołania posiedzenia Rady Ministrów w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa,
- 12) nadania statutu Kancelarii Prezydenta oraz powoływania i odwoływania jej Szefa,
- 13) nadania statutu Radzie Strategii Państwowej oraz powoływania i odwoływania jej członków,
- 14) aktów urzędowych, które Prezydent Rzeczypospolitej w myśl Konstytucji lub ustawy wydaje na wniosek lub za zgodą innego organu,
- 15) zrzeczenia się urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 65

1. Prezydent Rzeczypospolitej nie ponosi odpowiedzialności parlamentarnej ani sądowej za swoje czynności urzędowe.
2. Za umyślne naruszenie Konstytucji lub popełnienie przestępstwa Prezydent Rzeczypospolitej może zostać postawiony, uchwałą Senatu podjętą większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów, na wniosek Sejmu uchwalony taką samą większością głosów, w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Sprawę rozpatruje i wyrok wydaje Trybunał Stanu.
3. Prezydent Rzeczypospolitej z chwilą postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu jest zawieszony w sprawowaniu urzędu.

Art. 66

Organem doradczym Prezydenta Rzeczypospolitej w zakresie określania strategicznych kierunków polityki państwa jest Rada Strategii Państwowej.

Rozdział V

SEJM I SENAT

Art. 67

1. Sejm i Senat sprawują władzę ustawodawczą w sposób określony w Konstytucji.
2. Sejm sprawuje także kontrolę nad działalnością Rady Ministrów w zakresie określonym w Konstytucji i ustawach.
3. Ponadto Sejm i Senat wykonują inne kompetencje określone w Konstytucji i ustawach.

Art. 68

Posłowie i senatorowie są przedstawicielami Narodu.

Art. 69

1. Mandatu posła nie można łączyć z mandatem senatora.
2. Mandatu posła lub senatora nie można łączyć z wykonywaniem innej funkcji publicznej, z wyjątkiem funkcji członka Rady Ministrów lub sekretarza stanu powołanego przez Prezesa Rady Ministrów.

Art. 70

1. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu lub Senatu zwołuje i otwiera Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni od ogłoszenia wyniku wyborów.
2. Poseł lub senator obejmuje mandat, składając wobec izby przysięgę o następującej treści: „Obejmując z woli Narodu mandat posła (senatora), uroczyście ślubuję, że postanowieniom Konstytucji wierności dochowam, będę strzegł niezłomnie godności Narodu, suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Ślubuję, że dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem. Tak mi dopomóż Bóg”. Przysięga może być również złożona bez formuły wyrażonej w ostatnim zdaniu.

Art. 71

Dla uchwalenia ustawy lub podjęcia uchwały wymagana jest zwykła większość

głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub senatorów, chyba że Konstytucja wymaga innej większości.

Art. 72

Posiedzenia Sejmu i Senatu są jawne, chyba że bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów albo senatorów zostanie uchwalona tajność obrad.

Art. 73

Prezydent Rzeczypospolitej i członkowie Rady Ministrów mają prawo obecności na posiedzeniach Sejmu i Senatu oraz zabierania głosu poza kolejnością.

Art. 74

1. Posłowie i senatorowie, także po wygaśnięciu mandatu, nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za swoją działalność w Sejmie albo Senacie lub poza Sejmem i Senatem w zakresie, w jakim działalność ta jest związana z wykonywaniem mandatu.
2. Poseł i senator nie może być pociągany do odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej ani pozbawiony wolności bez zezwolenia Sejmu albo Senatu, z wyjątkiem schwywania na gorącym uczynku.
3. Postępowanie karne wszczęte wobec osoby przed dniem wyboru jej na posła lub senatora ulega na żądanie odpowiednio Sejmu albo Senatu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. W takim przypadku ulega również zawieszeniu na ten czas bieg przedawnienia w postępowaniu karnym.

Art. 75

1. Posłom i senatorom nie wolno prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek z wykorzystaniem środków stanowiących własność publiczną.
2. W czasie pełnienia mandatu posłowie i senatorowie nie mogą przyjmować orderów, odznaczeń i tytułów honorowych Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem orderów i odznaczeń wojskowych.
3. Za naruszenie zakazów, o których mowa w ust. 1, poseł, uchwałą Sejmu podjętą na wniosek Marszałka Sejmu, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, który orzeka w przedmiocie pozbawienia mandatu.

SEJM

Art. 76

1. Sejm składa się z 360 posłów wybranych w wyborach powszechnych, równych i bezpośrednich, w głosowaniu tajnym.
2. Prezydent Rzeczypospolitej zarządza wybory do Sejmu na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu miesiąca poprzedzającego upływ kadencji Sejmu.

Art. 77

1. Kadencja Sejmu trwa 4 lata od dnia wyborów.
2. Kadencja Sejmu może zostać skrócona na mocy własnej uchwały podjętej większością dwóch trzecich głosów ustawowej liczby posłów.
3. Prezydent Rzeczypospolitej po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu może skrócić kadencję Sejmu, jeżeli:
  - 1) Sejm nie uchwalił ustawy budżetowej w ciągu 90 dni od dnia złożenia projektu przez Radę Ministrów,
  - 2) Sejm po raz czwarty w ciągu kadencji uchwalił wotum nieufności dla Rady Ministrów.
4. Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, może również skrócić kadencję Sejmu w okresie 6 miesięcy od dnia wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, jeżeli od wyborów do Sejmu upłynął co najmniej rok.

Art. 78

1. Prawo wybierania posłów ma każdy obywatel polski, który ukończył 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniony ani nie został prawomocnie pozbawiony praw publicznych lub praw wyborczych.
2. Wybrany do Sejmu może być każdy obywatel polski, który ukończył 21 lat oraz spełnia pozostałe warunki określone w ust. 1 i nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.
3. Tryb zgłaszania kandydatów oraz zasady i tryb przeprowadzenia wyborów określa ustawa.

Art. 79

1. Sejm wybiera ze swego grona marszałka, wicemarszałków i komisje.
2. Marszałek Sejmu przewodniczy obradom Sejmu, strzeże praw Sejmu oraz reprezentuje Sejm na zewnątrz.

3. Posłowie tworzą w Sejmie kluby poselskie.
4. Sejm uchwała swój regulamin.

Art. 80

1. Każdy poseł może składać interpelacje i zapytania do Rady Ministrów albo poszczególnych jej członków.
2. Prezes Rady Ministrów oraz poszczególni członkowie Rady Ministrów zobowiązani są do udzielenia odpowiedzi na kierowane do nich interpelacje i zapytania w terminie i trybie określonym w regulaminie Sejmu.

Art. 81

Sejm może powołać komisję śledczą do zbadania określonej sprawy. Zasady i tryb działania komisji śledczej określa ustawa.

SENAT

Art. 82

1. Senat składa się, z zastrzeżeniem ust. 2, z 30 senatorów wybranych w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich, w głosowaniu tajnym, w jednomandatowych okręgach wyborczych.
2. Osoba, która w wyborach powszechnych została wybrana na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej, po zakończeniu kadencji Prezydenta wchodzi z urzędu w skład Senatu, jeżeli złoży przysięgę określoną w art. 70 ust. 2.
3. Kadencja Senatu trwa 4 lata od dnia wyborów.
4. Prezydent Rzeczypospolitej zarządza wybory do Senatu, jednocześnie z wyborami bezpośrednimi do organów samorządu terytorialnego, na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu miesiąca poprzedzającego upływ kadencji Senatu.

Art. 83

1. Prawo wybierania senatorów ma każdy obywatel polski, który ukończył 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniony ani nie został prawomocnie pozbawiony praw publicznych lub praw wyborczych.
2. Wybrany do Senatu może być każdy obywatel polski, który ukończył 35 lat, pełnił przez co najmniej 5 lat funkcję publiczną z wyboru lub kierownicze stanowisko w państwie oraz spełnia pozostałe warunki określone w ust. 1 i nie zo-

stał skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.

3. Tryb zgłaszania kandydatów oraz zasady i tryb przeprowadzenia wyborów określa ustawa.

Art. 84

Do Senatu stosuje się odpowiednio art. 79, a w zakresie zapytań kierowanych do Rady Ministrów i jej członków – także art. 80.

TRYB USTAWODAWCZY

Art. 85

Ustawę uchwała Sejm po przeprowadzeniu, w sposób określony w regulaminie Sejmu, co najmniej dwóch czytań.

Art. 86

1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje grupie co najmniej 36 posłów, Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej i Radzie Ministrów.
2. Inicjatywa ustawodawcza, w trybie określonym w ustawie, przysługuje również grupie co najmniej 100 tysięcy obywateli, posiadających prawo wybierania posłów. Sejm przystępuje do rozpatrzenia ich projektu w ciągu 2 miesięcy od jego wniesienia.
3. Ustawa budżetowa może być uchwalona tylko z inicjatywy Rady Ministrów.

Art. 87

1. Ustawę uchwaloną przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje Senatowi do rozpatrzenia.
2. Senat może w ciągu 30 dni od przekazania ustawy Marszałkowi Senatu ustawę przyjąć, wnieść do niej poprawki lub ją odrzucić.
3. Uchwałę Senatu odrzucającą ustawę lub wprowadzającą w niej poprawki uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
4. Jeżeli Senat w terminie 30 dni nie zajmie stanowiska wobec ustawy przekazanej przez Sejm, ustawę uważa się za przyjętą.

Art. 88

1. Po zakończeniu procedury określonej w art. 87 Marszałek Sejmu przedstawia ustawę Prezydentowi Rzeczypospolitej do podpisu.
2. Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 30 dni podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, z zastrzeżeniem art. 89 i 90.

Art. 89

1. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej uznaje, że ustawa narusza podstawowe interesy Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie ochrony suwerenności lub bezpieczeństwa państwa, może w terminie 30 dni od przedstawienia mu przez Marszałka Sejmu do podpisu ustawy odmówić podpisania ustawy i zwrócić ją Sejmowi wraz z uzasadnieniem.
2. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej zwrócił ustawę Sejmowi, Sejm może uchwalić ją ponownie, większością dwóch trzecich głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
3. Jeżeli Sejm ponownie uchwalił ustawę, Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w ciągu 7 dni od dnia ponownego uchwalenia ustawy.

Art. 90

1. W terminie określonym w art. 88 ust. 2 Prezydent Rzeczypospolitej może zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy z Konstytucją.
2. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł, że ustawa jest zgodna z Konstytucją, Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni od dnia ogłoszenia wyroku Trybunału podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie w „Dzienniku Ustaw”.
3. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności ustawy z Konstytucją, postępowanie ustawodawcze jest zakończone.
4. Jeżeli jednak Trybunał Konstytucyjny orzekł, że niezgodność z Konstytucją dotyczy jedynie części ustawy, która nie jest nierozzerwalnie związana z całą ustawą, ust. 2 stosuje się odpowiednio do ustawy w części zgodnej z Konstytucją. Prezydent Rzeczypospolitej ogłasza ustawę z uwzględnieniem zmiany wynikającej z wyroku Trybunału, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu.

Art. 91

1. Rada Ministrów składa Sejmowi projekt ustawy budżetowej nie później niż 90 dni przed rozpoczęciem roku budżetowego.
2. Bez zgody Rady Ministrów nie może być podwyższona ogólna kwota wydat-

ków ani obniżona ogólna kwota dochodów przewidzianych w projekcie ustawy budżetowej.

3. Do ustawy budżetowej nie stosuje się art. 89.

REFERENDUM KRAJOWE

Art. 92

1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum krajowe.
2. Przeprowadzenie referendum zarządza:
  - 1) Sejm, uchwałą podjętą bezwzględną większością głosów, lub
  - 2) Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów.
3. Do udziału w referendum krajowym uprawnieni są obywatele spełniający w dniu głosowania warunki określone w art. 78 ust. 1.
4. Jeżeli w głosowaniu wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.
5. Zasady i tryb przeprowadzenia referendum określa ustawa.

Rozdział VI

RADA MINISTRÓW

Art. 93

Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej oraz kieruje całością administracji rządowej.

Art. 94

1. Rada Ministrów wykonuje kompetencje określone w Konstytucji i ustawach oraz podejmuje decyzje we wszystkich sprawach polityki państwa, których Konstytucja lub ustawa nie zastrzega dla innego organu.
2. Rada Ministrów w szczególności:
  - 1) zapewnia wykonanie ustaw,
  - 2) ustala kierunki gospodarowania majątkiem Skarbu Państwa i chroni jego interesy,
  - 3) sporządza projekt ustawy budżetowej i kieruje wykonaniem budżetu,
  - 4) sprawuje, w granicach i formach określonych ustawą, nadzór nad samorządem terytorialnym oraz innymi formami samorządu,
  - 5) utrzymuje stosunki i zawiera umowy z rządami innych państw oraz z organizacjami międzynarodowymi,
  - 6) zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne państwa.

Art. 95

1. W skład Rady Ministrów wchodzi Prezes Rady Ministrów i ministrowie.
2. Prezes Rady Ministrów może powierzyć jednemu z ministrów pełnienie funkcji wiceprezesa Rady Ministrów.
3. Rada Ministrów działa kolegialnie pod kierunkiem Prezesa Rady Ministrów. Organizację i tryb jej prac określa ustawa.

Art. 96

Prezes Rady Ministrów kieruje Radą Ministrów i reprezentuje ją na zewnątrz oraz koordynuje i kontroluje pracę ministrów.

Art. 97

1. Minister kieruje określonym działem lub określonymi działami administracji rządowej lub wykonuje zadania wyznaczone przez Prezesa Rady Ministrów.
2. Działy administracji rządowej określa ustawa.
3. Minister kierujący działem administracji rządowej wykonuje swoje kompetencje przy pomocy sekretarza i podsekretarzy stanu, powoływanych i odwoływanych na jego wniosek przez Prezesa Rady Ministrów.
4. Określonym działem administracji rządowej może także kierować bezpośrednio Prezes Rady Ministrów; ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 98

Prezes Rady Ministrów i poszczególni ministrowie składają wobec Prezydenta Rzeczypospolitej przysięgę następującej treści: „Obejmując urząd Prezesa Rady Ministrów (ministra), uroczyście przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji, a dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem. Tak mi dopomóż Bóg”. Przysięga może być również złożona bez formuły wyrażonej w ostatnim zdaniu.

Art. 99

Prezes Rady Ministrów ponosi odpowiedzialność przed Sejmem za działalność Rady Ministrów.

Art. 100

Za naruszenie Konstytucji lub ustawy członek Rady Ministrów odpowiada przed Trybunałem Stanu. Oskarżenie wnosi Sejm na mocy uchwały podjętej bezwzględną większością głosów.

Art. 101

Członek Rady Ministrów nie może sprawować żadnej innej funkcji publicznej ani wykonywać żadnego innego płatnego zajęcia.

Art. 102

1. Prezydent Rzeczypospolitej, po przeprowadzeniu konsultacji z klubami poselskimi w Sejmie, w ciągu 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji Rady Ministrów desygnuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek ministrów w składzie przez niego zaproponowanym.

2. Rada Ministrów w składzie desygnowanym w myśl ust. 1 rozpoczyna działalność z chwilą wyrażenia przez Sejm wotum zaufania bezwzględną większością głosów.

Art. 103

W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie określonym w art. 102 Sejm w ciągu 14 dni wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów.

Art. 104

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie określonym w art. 102 lub 103 Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów i, na jego wniosek, ministrów.
2. Radzie Ministrów powołanej w trybie określonym w ust. 1 Sejm nie może wyrazić wotum nieufności w okresie 6 miesięcy od zaprzysiężenia Prezesa Rady Ministrów. W tym okresie Prezydent Rzeczypospolitej może odwołać Radę Ministrów za zgodą Sejmu, jednocześnie desygnując nowego Prezesa Rady Ministrów.

Art. 105

1. Prezes Rady Ministrów podaje Radę Ministrów do dymisji:
  - 1) z chwilą zwołania pierwszego posiedzenia Sejmu nowej kadencji albo na mocy własnej decyzji,
  - 2) w razie udzielenia Radzie Ministrów wotum nieufności przez Sejm,
  - 3) w razie nieuzyskania absolutorium,
  - 4) na mocy własnej decyzji w innych wypadkach.
2. Jeśli Rada Ministrów w okresie objętym absolutorium sprawowała swoje czynności co najmniej przez 4 miesiące, złożenie dymisji następuje wówczas, gdy w uchwale Sejmu o odmowie udzielenia absolutorium zaznaczono, że odmowa dotyczy także tego okresu.

Art. 106

1. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności bezwzględną większością ustawowej liczby posłów, wybierając jednocześnie nowego Prezesa Rady Ministrów.
2. Wniosek o podjęcie uchwały, o której mowa w ust. 1, powinien być poparty przez co najmniej 36 posłów i może być poddany pod głosowanie nie wcze-

śniej niż po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia. Powtórny wniosek może być zgłoszony nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia poprzedniego wniosku, chyba że wystąpi z nim co najmniej 181 posłów.

Art. 107

1. Na wniosek Prezesa Rady Ministrów Prezydent Rzeczypospolitej może dokonywać zmian w składzie Rady Ministrów.
2. Minister może złożyć na ręce Prezesa Rady Ministrów rezygnację z pełnionej funkcji. W takim wypadku Prezes Rady Ministrów występuje do Prezydenta Rzeczypospolitej o odwołanie ministra w ciągu 2 miesięcy.

Art. 108

1. Prezydent Rzeczypospolitej może odmówić powołania Prezesa Rady Ministrów lub ministra, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie, że nie będzie on przestrzegać prawa albo jeżeli przeciwko powołaniu przemawiają ważne względy bezpieczeństwa państwa.
2. O zamiarze odmowy powołania Prezesa Rady Ministrów i jej uzasadnieniu Prezydent Rzeczypospolitej niezwłocznie informuje na piśmie Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu i Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, a w przypadku zamiaru odmowy powołania ministra – również Prezesa Rady Ministrów. W ciągu 7 dni mogą oni przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej swoje opinie.
3. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje albo odmawia powołania Prezesa Rady Ministrów lub ministra po rozważeniu przedstawionych mu opinii.

Art. 109

1. Rada Ministrów przedkłada Sejmowi sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej w terminie 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego.
2. Sejm dokonuje oceny wykonania ustawy budżetowej w terminie 2 miesięcy od dnia otrzymania sprawozdania i podejmuje uchwałę w przedmiocie absolutorium po wysłuchaniu opinii Najwyższej Izby Kontroli, przedstawionej przez jej Prezesa.

Art. 110

1. Wojewoda jest organem administracji rządowej oraz przedstawicielem Rady Ministrów w województwie.
2. Tryb powoływania i odwoływania oraz zakres działania wojewodów określa ustawa.

Rozdział VII

WŁADZA SĄDOWNICZA

Art. 111

1. Władzę sądowniczą sprawują, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu oraz sądy.
2. Trybunały i sądy w wypełnianiu swoich funkcji są niezależne od organów władzy ustawodawczej i wykonawczej.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

Art. 112

1. Trybunał Konstytucyjny jest naczelnym organem władzy sądowniczej, stojącym na straży nadrzędności Konstytucji w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej jako suwerennego i demokratycznego państwa prawnego.
2. Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji.

Art. 113

1. Trybunał Konstytucyjny składa się z 18 sędziów.
2. Sędzia Trybunału Konstytucyjnego jest powoływany na 9 lat. Ponowne powołanie jest niedopuszczalne.
3. Sędziogo Trybunału Konstytucyjnego powołują, w przypadku zwolnienia urzędu sędziowskiego, kolejno: Prezydent Rzeczypospolitej, Sejm albo Senat, spośród osób nieskazitelnego charakteru, wyróżniających się wiedzą i doświadczeniem prawniczym.
4. Trybunał Konstytucyjny wybiera ze swego grona Prezesa i Wiceprezesa Trybunału.

Art. 114

1. Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją:
  - 1) ustaw i innych aktów normatywnych, wydawanych przez centralne organy Rzeczypospolitej Polskiej,

- 2) wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych i przepisów prawnych organizacji międzynarodowych.
2. W sprawach określonych w ust. 1 Trybunał Konstytucyjny orzeka z inicjatywy:
  - 1) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 2) Prezesa Rady Ministrów,
  - 3) grupy co najmniej 36 posłów,
  - 4) Senatu,
  - 5) Krajowej Rady Sądownictwa,
  - 6) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego,
  - 7) sądu przedstawiającego Trybunałowi pytanie prawne, jeżeli od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie sprawy rozpoznawanej przez sąd,
  - 8) składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego rozpoznającego sprawę należącą do jego właściwości, jeżeli w związku z tą sprawą powstała wątpliwość co do zgodności określonego unormowania z Konstytucją.
3. W trybie określonym w ust. 2 p. 7 Trybunał Konstytucyjny może orzec także o zgodności z Konstytucją aktów normatywnych innych niż wymienione w ust. 1.
4. Na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Trybunał Konstytucyjny może orzec w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy także przed jej podpisaniem przez Prezydenta Rzeczypospolitej albo umowy międzynarodowej także przed jej ratyfikacją.
5. W wyroku stwierdzającym niezgodność badanych przepisów z Konstytucją Trybunał Konstytucyjny, po rozważeniu istotnych okoliczności i prawnie chronionych interesów, określa sposób przywrócenia stanu zgodnego z Konstytucją. Jeżeli Trybunał nie orzeknie inaczej, niezgodne z Konstytucją przepisy wydane przez organ Rzeczypospolitej Polskiej tracą moc obowiązującą z dniem ogłoszenia wyroku, a niezgodne z Konstytucją postanowienia umowy międzynarodowej lub przepisy prawne organizacji międzynarodowej nie mogą być od tego dnia stosowane przez władze publiczne Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Przepisu ust. 5 nie stosuje się, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzeka o niezgodności z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem albo umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją.
7. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzający niezgodność z Konstytucją przepisu prawnego, stanowi podstawę do wznowienia, na zasadach i w trybie określonych w ustawie, postępowania zakończonym ostatecznym rozstrzygnięciem sądu lub organu administracji publicznej, wydanym na podstawie te-

go przepisu, chyba że z treści wyroku Trybunału wynika, że nie ma on znaczenia dla wyniku sprawy.

- Przepisy ust. 5 i 7 stosuje się odpowiednio, jeżeli Trybunał uznaje badane przepisy za zgodne z Konstytucją pod warunkiem określonego rozumienia tych przepisów.

Art. 115

Trybunał Konstytucyjny ustala wykładnię Konstytucji w związku ze sporami o jej rozumienie między konstytucyjnymi organami państwa.

Art. 116

- Osoba, której wolności lub prawa zagwarantowane w rozdziale II zostały naruszone przez ostateczne rozstrzygnięcie sądu lub organu administracji publicznej albo inne działanie lub zaniechanie władz publicznych w jej sprawie, może, po wyczerpaniu drogi prawnej, jeżeli droga ta jest przewidziana, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego na zasadach określonych w ustawie (indywidualna skarga konstytucyjna).
- Za zgodą osoby zainteresowanej, indywidualną skargę konstytucyjną na jej rzecz może wnieść także Urząd Pomocy Ofiarom Bezprawia.

Art. 117

Organ stanowiący jednostkę samorządu terytorialnego, której konstytucyjnie zagwarantowany status został naruszony przez działanie lub zaniechanie organów państwowych, może, po wyczerpaniu drogi prawnej, jeżeli droga ta jest przewidziana, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego na zasadach określonych w ustawie (samorządowa skarga konstytucyjna).

Art. 118

Trybunał Konstytucyjny orzeka, na zasadach określonych w ustawie, w sprawach zgodności z Konstytucją celów lub działania partii politycznych.

Art. 119

- Wyroki Trybunału Konstytucyjnego są ostateczne.
- Wyroki Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wykładni Konstytucji lub zgodności prawa z Konstytucją mają moc powszechnie obowiązującą od dnia ich ogłoszenia we właściwym organie publikacyjnym. Prezes Trybunału zarządza ogłoszenie takiego wyroku:

- 1) w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, jeżeli wyrok dotyczy wykładni Konstytucji,
  - 2) w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” albo innym polskim organie publikacyjnym, w którym został ogłoszony akt normatywny, którego dotyczy wyrok,
  - 3) w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” – w pozostałych wypadkach.
3. Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie może odstąpić od wykładni ustalonej w swoim wcześniejszym wyroku w sprawie wykładni Konstytucji.
  4. Wyroki Trybunału Konstytucyjnego w sprawach, o których mowa w art. 116 i 117, są wiążące w danej sprawie dla wszystkich organów władzy publicznej oraz stron postępowania.

Art. 120

Ustrój Trybunału Konstytucyjnego, zasady niepołączalności funkcji sędziego, odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów, a także zasady i tryb postępowania przed Trybunałem i wykonywania jego wyroków określa ustawa.

TRYBUNAŁ STANU

Art. 121

1. Trybunał Stanu orzeka w sprawach odpowiedzialności Prezydenta Rzeczypospolitej, Prezesa Rady Ministrów i ministrów za naruszenie Konstytucji i ustaw.
2. Ustawa może określić, które osoby zajmujące inne stanowiska państwowe ponoszą odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu.

Art. 122

1. Trybunał Stanu składa się z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego Trybunału, oraz z 12 członków wybieranych w równej liczbie przez Sejm i Senat spoza ich grona na okres kadencji Sejmu.
2. Sędziowie Trybunału Stanu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji i ustawom.

Art. 123

Właściwość i ustrój Trybunału Stanu, tryb postępowania przed nim, kwalifikacje niezbędne do pełnienia funkcji sędziego Trybunału Stanu oraz zasady niepołączalności tej funkcji określa ustawa.

SĄDY

Art. 124

1. Wymiar sprawiedliwości sprawują Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny, sądy powszechne oraz inne sądy.
2. Sędziowie są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji i ustawom.

Art. 125

Ustawa może przewidywać wydawanie niektórych orzeczeń w sprawach należących do właściwości sądów powszechnych przez asesorów lub referendarzy albo z udziałem ławników, zapewniając kontrolę takich orzeczeń przez sędziów zawodowych.

Art. 126

Pierwszy Prezes i prezesi Sądu Najwyższego oraz Prezes i wiceprezesi Naczelnego Sądu Najwyższego wybierani są, na kadencję określoną w ustawie, odpowiednio przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego oraz Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Art. 127

1. Sędziego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, wskazując sąd, w którym osoba powołana sprawuje urząd sędziowski.
2. Sędzia powoływany jest na czas nieokreślony, z tym że w przypadkach określonych w ustawie powołanie sędziego po raz pierwszy następuje na czas określony.
3. Ustawa określa zasady i tryb przeniesienia w stan spoczynku sędziego, który osiągnął przewidziany w niej wiek.

Art. 128

1. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu lub przeniesienie do innego sądu wbrew jego woli może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie, na podstawie orzeczenia sądu dyscyplinarnego, z zastrzeżeniem ust. 2. Postępowanie przed sądem dyscyplinarnym jest jawne.
2. Sędzia, którego zachowanie świadczy o niezdolności lub braku woli rzetelnego wykonywania urzędu w sposób zgodny z jego konstytucyjnym znaczeniem i powagą, może zostać złożony z urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej na

wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, wyrażony w uchwale podjętej większością trzech piątych ustawowej liczby członków Rady.

3. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, lub akt złożenia z urzędu na podstawie ust. 2 mogą być zaskarżone z powodu naruszenia prawa do Sądu Najwyższego przez osobę odwołaną lub przez któregokolwiek z członków Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 129

Ustawa określa ustrój sądów, zasady i tryb powoływania sędziów, zasady niepołączalności urzędu sędziowskiego, prawa i obowiązki sędziów oraz właściwość i postępowanie sądów.

KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA

Art. 130

Krajowa Rada Sądownictwa dba o należyty poziom kadr wymiaru sprawiedliwości oraz stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, wykonując kompetencje określone w Konstytucji i ustawie.

Art. 131

1. Przewodniczącym Krajowej Rady Sądownictwa jest z urzędu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, a jego zastępcami są Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego i Minister Sprawiedliwości.
2. W skład Krajowej Rady Sądownictwa wchodzi także:
  - 1) po dwie osoby powołane przez Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm i Senat spośród osób wyróżniających się wiedzą o wymiarze sprawiedliwości,
  - 2) sześciu członków powołanych przez Ministra Sprawiedliwości spośród sędziów wyróżniających się doświadczeniem zawodowym, związanym z orzekaniem w instancji odwoławczej przez co najmniej 10 lat.
3. Osoby, o których mowa w ust. 2, są powoływane na 4 lata.

Art. 132

Organizację i tryb działania Krajowej Rady Sądownictwa określa ustawa.

Rozdział VIII

SAMORZĄD TERYTORIALNY

Art. 133

1. Terytorialne związki samorządowe, stanowiące wspólnoty mieszkańców, są podstawową formą organizacji lokalnego życia publicznego.
2. Terytorialne związki samorządowe wykonują zadania publiczne z wyłączeniem zadań zastrzeżonych do kompetencji administracji rządowej.
3. W zakresie uregulowanym ustawami terytorialne związki samorządowe wykonują zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.
4. Podstawowym terytorialnym związkiem samorządowym jest gmina.

Art. 134

1. Terytorialne związki samorządowe wykonują zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.
2. Terytorialne związki samorządowe posiadają osobowość prawną. Przysługuje im mienie komunalne stanowiące własność i inne prawa majątkowe.
3. Dochody własne terytorialnych związków samorządowych pochodzą ze źródeł określonych przez ustawę i uzupełniane są subwencjami z budżetu państwa.

Art. 135

1. Organy stanowiące terytorialnego związku samorządowego są wybierane przez mieszkańców terytorium objętego związkiem. Ustawa może określić także inne organy, które pochodzą z wyborów bezpośrednich.
2. Wybory są powszechne, bezpośrednie, równe i odbywają się w głosowaniu tajnym.
3. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.

Art. 136

Mieszkańcy mogą podejmować rozstrzygnięcia w drodze referendum.

Art. 137

Ustawa nie może zamykać drogi sądowej dla ochrony samodzielności samorządowych związków terytorialnych oraz rozstrzygnięcia sporów kompetencyjnych ich organów z organami administracji rządowej.

Rozdział IX

SKARB PAŃSTWA I FINANSE PUBLICZNE

Art. 138

1. Zasady i sposób zarządzania majątkiem Skarbu Państwa określa ustawa.
2. Ochronę interesów majątkowych Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych oraz ich obsługę prawną wykonuje, w zakresie i na zasadach określonych w ustawie, Prokuratoria Generalna.
3. Prezesa Prokuratorii Generalnej powołuje i odwołuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów.
4. Organizację i sposób działania Prokuratorii Generalnej określa ustawa.

Art. 139

1. Narodowy Bank Polski posiada wyłączne prawo emisji pieniądza.
2. Prezesa Narodowego Banku Polskiego powołuje na 5 lat Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu.
3. Zadania, organizację i sposób działania Narodowego Banku Polskiego określa ustawa.

Rozdział X

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Art. 140

1. Najwyższa Izba Kontroli jest naczelnym organem kontroli w państwie, niezależnym od Rady Ministrów.
2. Najwyższa Izba Kontroli co roku przedkłada Sejmowi i Senatowi raport o wykonaniu budżetu państwa oraz memoriał w sprawie stanu gospodarki narodowej, a także sprawozdanie ze swojej działalności.

Art. 141

1. Najwyższa Izba Kontroli jest powołana do kontroli działalności organów administracji publicznej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych, organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, rzetelności i celowości.
2. Najwyższa Izba Kontroli bada wykonanie budżetu państwa i innych ustaw, regulujących finansową, gospodarczą i administracyjną działalność państwowych jednostek organizacyjnych.
3. Najwyższa Izba Kontroli może również kontrolować z punktu widzenia legalności i gospodarności działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa.

Art. 142

1. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli powołuje Senat na okres 6 lat.
2. Organizację i sposób działania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa.

Rozdział XI

INNE URZĘDY I INSTYTUCJE PUBLICZNE

Art. 143

1. Urząd Pomocy Ofiarom Bezprawia podejmuje działania na rzecz osób, których sytuacja wymaga pomocy w związku z naruszeniem ich wolności lub praw, zagwarantowanych w Konstytucji lub ustawie, przez władze i instytucje publiczne albo ze względu na pokrzywdzenie lub zagrożenie działaniami przestępczymi.
2. Prezesa Urzędu Pomocy Ofiarom Bezprawia powołuje Senat na 5 lat.
3. Organizację i sposób działania Urzędu Pomocy Ofiarom Bezprawia określa ustawa.

Art. 144

Na podstawie ustaw mogą być utworzone urząd Rzecznika Praw Dziecka oraz urzędy rzeczników, których zadaniem jest pomoc w ochronie praw i interesów obywateli w określonych sprawach.

Art. 145

1. Instytucje publicznej radiofonii i telewizji, działając w sposób niezależny od bieżących decyzji politycznych, realizują misję publiczną, w szczególności poprzez upowszechnianie tradycji narodowej i wartości patriotycznych, przyczynianie się do zaspokajania duchowych potrzeb słuchaczy i widzów, upowszechnianie dorobku polskiej i światowej kultury i nauki, ułatwianie dostępu do rzetelnej informacji oraz tworzenie warunków pluralistycznej debaty w sprawach publicznych.
2. Ustawa określa organizację i zasady działania instytucji publicznej radiofonii i telewizji oraz sposób ich finansowania z opłat abonamentowych i innych źródeł.

Art. 146

1. Urząd do spraw Radiofonii i Telewizji:
  - 1) czuwa nad przestrzeganiem ustawowych zasad i procedur obsady organów nadzorczych i zarządzających w publicznej radiofonii i telewizji,

- 2) wykonuje przewidziane w ustawie kompetencje regulacyjne i kontrolne w sprawach radiofonii i telewizji.
2. Prezesa Urzędu do spraw Radiofonii i Telewizji powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na 5 lat.
3. Kompetencje, organizację i sposób działania Urzędu do spraw Radiofonii i Telewizji określa ustawa.

Art. 147

1. Instytut Pamięci Narodowej działa na rzecz:
  - 1) pogłębienia, utrwalenia i upowszechnienia wiedzy o podejmowanych przed 1 stycznia 1990 r. działaniach obcych państw i instytucji, wymierzonych w niepodległy byt Narodu Polskiego, a także o działaniach partii komunistycznej i podległego jej aparatu przymusu państwowego, godzących w niepodległościowe i wolnościowe aspiracje Narodu oraz prawa obywateli, Kościoła i niezależnych instytucji społecznych,
  - 2) wykrycia i ścigania przestępstw popełnionych w związku z działaniami, o których mowa w punkcie 1.
2. Instytut Pamięci Narodowej może także wykonywać inne zadania, określone w ustawie.
3. Organizację i sposób działania Instytutu Pamięci Narodowej określa ustawa.

Art. 148

Urzędy i instytucje, o których mowa w art. 143–147, wykonują swoje zadania w sposób samodzielny.

Rozdział XII

OBRONNOŚĆ I STANY NADZWYCZAJNE W PAŃSTWIE

Art. 149

Siły Zbrojne stoją na straży suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 150

1. Prezydent Rzeczypospolitej, jako zwierzchnik Sił Zbrojnych, przewodniczy Radzie Obrony Rzeczypospolitej Polskiej, w skład której wchodzi Marszałkowie Sejmu i Senatu, Prezes Rady Ministrów oraz ministrowie właściwi w sprawach zagranicznych, obrony narodowej, sprawach wewnętrznych i Skarbu Państwa.
2. Zakres działania i tryb prac Rady Obrony Rzeczypospolitej Polskiej określa ustawa.

Art. 151

1. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje i odwołuje Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych, który w razie wojny obejmuje stanowisko Naczelnego Wodza.
2. Uprawnienia i obowiązki Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych określa ustawa.

Art. 152

1. Użycie Sił Zbrojnych poza granicami państwa wymaga uprzedniej zgody Sejmu i Senatu.
2. Jeżeli zwłoka stanowiłaby niebezpieczeństwo dla państwa, decyzję o użyciu Sił Zbrojnych bez zgody Sejmu i Senatu może podjąć Prezydent Rzeczypospolitej po zasięgnięciu opinii Rady Ministrów.
3. Wewnątrz kraju Siły Zbrojne mogą być użyte na mocy decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanej na wniosek Rady Ministrów, w przypadku podjęcia działań zbrojnych, zmierzających do obalenia ustroju konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej, a także w przypadku poważnych zamieszek wewnętrznych, zagrażających bezpieczeństwu publicznemu, oraz w przypadku ogłoszenia stanu wojennego lub wyjątkowego, jeśli nie wystarcza użycie sił porządkowych.

4. Użycie Sił Zbrojnych poza granicami państwa w akcjach Organizacji Narodów Zjednoczonych nie wymaga zgody Sejmu i Senatu, a następuje na podstawie decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanej na wniosek Rady Ministrów.

Art. 153

1. Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny, jeżeli terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zostało zbrojnie zaatakowane albo gdy z umów międzynarodowych wynika konieczność działań wojennych.
2. Jeżeli sytuacja wymaga natychmiastowego działania, stan wojny ogłasza Prezydent Rzeczypospolitej.

Art. 154

1. Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów lub z własnej inicjatywy wprowadza stan wojenny na części lub na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wymaga tego względ na zewnętrzne zagrożenie bezpieczeństwa państwa.
2. Z tych samych przyczyn Prezydent Rzeczypospolitej może ogłosić częściową lub powszechną mobilizację.
3. Zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej wymienione w ust. 1 i 2 podlegają zatwierdzeniu przez Sejm i Senat w ciągu 30 dni od daty ich podjęcia.

Art. 155

1. Na wniosek Rady Ministrów Prezydent Rzeczypospolitej może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż 90 dni, stan wyjątkowy na części lub na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Stan wyjątkowy może być wprowadzony tylko w przypadku rozruchów wewnętrznych, grożących obaleniem konstytucyjnego ustroju państwa, lub klęski żywiołowej.
3. Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o wprowadzeniu stanu wyjątkowego podlega zatwierdzeniu przez Sejm i Senat w ciągu 30 dni od daty wprowadzenia stanu wyjątkowego.
4. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić raz na okres nie dłuższy niż 90 dni, za zgodą Sejmu i Senatu. Wyrażenie zgody na przedłużenie stanu wyjątkowego powyżej 180 dni wymaga zgody Sejmu i Senatu wyrażonej większością 2/3 konstytucyjnego składu obydwu Izb.

Art. 156

Zakres zawieszenia lub ograniczenia praw i wolności obywateli, organizację

organów władzy państwowej oraz inne skutki prawne wprowadzenia stanu wojny, stanu wojennego lub wyjątkowego określa ustawa.

Art. 157

1. W razie trwania stanu wojny, stanu wojennego lub wyjątkowego, Sejm nie może być rozwiązany, a w przypadku upływu kadencji ulega ona przedłużeniu na okres 90 dni po zakończeniu tych stanów.
2. Przepis ustępu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do kadencji senatorów.

Art. 158

W przypadku upływu kadencji Prezydenta Rzeczypospolitej w okresie stanu wojny, stanu wojennego lub wyjątkowego, kadencja ulega przedłużeniu na okres 90 dni po zakończeniu tych stanów.

Art. 159

W okresie trwania stanu wojny, stanu wojennego lub wyjątkowego nie może być zmieniona Konstytucja oraz zasady wyborów do Sejmu i Senatu.

Art. 160

1. W razie niemożności wykonywania funkcji ustawodawczej przez Sejm w czasie stanu wojny lub stanu wojennego, Prezydent Rzeczypospolitej upoważniony jest do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w zakresie niezbędnym do funkcjonowania państwa.
2. Prezydent Rzeczypospolitej przedstawia wydane rozporządzenia z mocą ustawy do zatwierdzenia Sejmowi niezwłocznie po powstaniu możliwości wykonywania przez Sejm jego funkcji ustawodawczych. Niezatwierdzenie rozporządzenia z mocą ustawy powoduje utratę jego mocy obowiązującej.

Rozdział XIII

ZMIANA KONSTYTUCJI

Art. 161

Zmiana Konstytucji nastąpić tylko w drodze ustawy uchwalonej przez Sejm, a następnie przez Senat większością dwóch trzecich głosów ustawowej liczby członków każdej z tych izb.

Art. 162

1. Wniosek o zmianę Konstytucji może być zgłoszony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przez Senat lub przez 90 posłów.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, nie może być poddany pod głosowanie przed upływem 30 dni od złożenia.

Art. 163

Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje i zarządza ogłoszenie zmiany ustawy zmieniającej Konstytucję w ciągu 30 dni od jej uchwalenia.

Rozdział XIV

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Art. 164

1. Osoby pełniące funkcje publiczne, z których objęciem wiąże się wymaganie złożenia ślubowania, a które złożyły ślubowanie o treści ustalonej przed 1 stycznia 1990 r., składają nowe ślubowanie w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie Konstytucji, na zasadach i w trybie określonych w ustawie.
2. Nowego ślubowania nie może złożyć osoba, która przed 1 stycznia 1990 r. wykazywała się gorliwością w zwalczaniu niepodległościowych i wolnościowych aspiracji Narodu albo w działaniach wymierzonych w prawa obywatelskie lub prawa Kościoła i niezależnych instytucji społecznych. Wątpliwości co do zdolności do złożenia nowego ślubowania rozstrzyga sąd; do czasu zakończenia postępowania pełnienie funkcji ulega zawieszeniu.
3. Ślubowanie złożone wbrew zakazowi określone w ust. 2 jest nieważne. Nieważność stwierdza sąd na wniosek prokuratora albo osoby lub instytucji pokrzywdzonej; wniosek może być złożony w ciągu dwóch lat od złożenia ślubowania.
4. Niezłożenie nowego ślubowania w terminie określonym w ust. 1 albo prawomocne stwierdzenie nieważności takiego ślubowania powoduje utratę funkcji publicznej z mocy samego prawa.
5. Jeżeli toczy się postępowanie w sprawie zdolności do złożenia ślubowania, powyższy termin ulega przedłużeniu i kończy się z upływem miesiąca od dnia, w którym orzeczenie sądu kończące postępowanie stało się prawomocne.
6. Sędziowie w stanie spoczynku i prokuratorzy w stanie spoczynku oraz członkowie ich rodzin tracą uprawnienia z tytułu stanu spoczynku z dniem wejścia w życie Konstytucji, jeżeli zachodzą przyczyny określone w ust. 2. Ustawa określa tryb weryfikacji oraz zakres zwrotu świadczeń pobranych bezpodstawnie.

Art. 165

1. W okresie 15 lat od wejścia w życie Konstytucji osoby urodzone przed 10 maja 1972 r., które:
  - 1) pełnią lub ubiegają się o pełnienie funkcji w organach i instytucjach pań-

- stwowych lub samorządowych, z którymi wiąże się podejmowanie decyzji mających skutki prawne dla obywateli, dysponowanie mieniem publicznym lub wydawanie poleceń służbowych,
- 2) wykonują lub ubiegają się o wykonywanie zawodu zaufania publicznego uregulowanego w ustawie,
  - 3) nauczają w szkołach wyższych,
  - 4) pełnią lub ubiegają się o pełnienie funkcji kierowniczych lub redaktorskich w instytucjach publicznej radiofonii i telewizji,
  - 5) wchodzi w skład zarządów, rad nadzorczych, komisji rewizyjnych lub organów o podobnym charakterze w spółkach z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych, w bankach oraz w spółkach akcyjnych dopuszczonych do obrotu giełdowego
– podlegają lustracji w trybie określonym w ustawie.
2. Celem lustracji, o której mowa w ust. 1, jest ujawnienie faktów:
    - 1) służby, pracy lub współpracy z organami bezpieczeństwa państwa w latach 1944–1989,
    - 2) pełnienia funkcji w organach lub aparacie partii komunistycznej w latach 1982–1989.
  3. Ustawa może wprowadzić zakaz lub ograniczenie możliwości pełnienia funkcji wymienionych w ust. 1 w okresie do 15 lat od wejścia w życie Konstytucji przez osoby, w przypadku których ujawniono fakty określone w ust. 2. Nie dotyczy to funkcji z wyboru, chyba że zachodzi przyczyna określona w ust. 4.
  4. Prawomocny wyrok sądu, stwierdzający zatajenie przez osobę lustrowaną faktów podlegających lustracji, powoduje, z mocy samego prawa, zakaz pełnienia przez tę osobę wszystkich funkcji wymienionych w ust. 1 w okresie 15 lat od wejścia w życie Konstytucji.

Art. 166

1. W okresie 5 lat od wejścia w życie Konstytucji działa Komisja Prawdy i Sprawiedliwości, której zadaniem jest zbadanie i ujawnienie działań, podejmowanych w interesie prywatnym lub grupowym po 31 grudnia 1989 r., przy wykorzystaniu pełnionych funkcji lub wpływów w instytucjach publicznych, które były rażąco sprzeczne z zasadami moralności publicznej i godziły w podstawowe interesy Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W skład Komisji wchodzi 5 członków powołanych przez Marszałka Sejmu i 5 członków powołanych przez Marszałka Senatu spośród osób nieskazitelnego charakteru, posiadających odpowiednią wiedzę i doświadczenie.

3. Marszałek Sejmu zapewnia właściwe warunki pracy Komisji. ustawa określi szczególnie uprawnienia komisji w zakresie dostępu do informacji tajnych oraz szczególną odpowiedzialność za składanie przed komisją fałszywych zeznań.
4. Z zastrzeżeniem punktu 3 do działań komisji stosuje się przepisy ustawy o komisjach śledczych.

Art. 167

1. Konstytucyjne organy wybrane lub powołane na podstawie dotychczasowych przepisów działają na podstawie niniejszej Konstytucji, z zastrzeżeniem ust. 2–4.
2. Działalność Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji kończy się z upływem miesiąca od wejścia w życie Konstytucji. Pierwszego dnia po upływie tego terminu rozpoczyna się pierwsza kadencja Prezesa Urzędu Radiofonii i Telewizji.
3. Działalność Krajowej Rady Sądownictwa w dotychczasowym składzie kończy się z upływem 2 miesięcy od wejścia w życie Konstytucji. Pierwszego dnia po upływie tego terminu rozpoczyna działalność Krajowa Rada Sądownictwa w składzie określonym w art. 131.
4. Działalność Rzecznika Praw Obywatelskich kończy się z upływem 3 miesięcy od wejścia w życie Konstytucji. Pierwszego dnia po upływie tego terminu rozpoczyna się pierwsza kadencja Prezesa Urzędu Pomocy Ofiarom Bezprawia.

Art. 168

Uzupełniającego powołania trzech sędziów Trybunału Konstytucyjnego dokonują kolejno:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej – w ciągu miesiąca od wejścia w życie Konstytucji,
- 2) Sejm – w ciągu 2 miesięcy od wejścia w życie Konstytucji,
- 3) Senat – w ciągu 3 miesięcy od wejścia w życie Konstytucji.

Art. 169

Traci moc Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 486 i Dz.U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319).

Art. 170

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od jej ogłoszenia.

Prawo i Sprawiedliwość przedstawia jako pierwsze ugrupowanie polityczne projekt nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W dobie głębokiego kryzysu państwowego potrzebna jest poważna debata konstytucyjna, w której zaprezentowane zostaną całościowe wizje ustrojowe. Nasz projekt zrywa z ukształtowaną przez postkomunizm podwójną tożsamością III Rzeczypospolitej, z rozwiązaniami, które stanowią pomieszanie tradycji niepodległego państwa polskiego z balastem PRL-u.

W wizji PiS podstawowe znaczenie ma „zobowiązanie do zachowania i umocnienia niepodległego Państwa Polskiego”. Zasada naczelną głosi, że „Rzeczpospolita strzeże swej suwerenności, która jest warunkiem zachowania dziedzictwa wszystkich pokoleń Polaków oraz rozwoju osoby we wspólnocie narodowej”. Zasada ta wyraża wolę przeprowadzenia głębokiej zmiany ustrojowej w celu zintegrowania państwa osłabionego i podzielonego wskutek dominacji egoistycznych interesów i słabości władzy. Nasz projekt zakłada odrodzenie władzy sądowniczej jako trzeciej władzy w państwie. W miejsce instytucji zdominowanych przez samorząd sędziowski powstanie Krajowa Rada Sądownictwa w nowej formule, w której stanie się ona rzeczywistą instytucją państwa w dziedzinie sądownictwa. „Żadna instytucja nie może realizować celów prywatnych ani pozostawać poza kontrolą konstytucyjnych organów państwa” – to artykuł stanowiący konstytucyjną reakcję na proces „parcelacji” państwa i powstawania całego systemu agencji i funduszy poza kontrolą władzy państwowej.

W projekcie przedstawiamy rozwiązania służące ochronie suwerenności Rzeczypospolitej jako państwa uczestniczącego w Unii Europejskiej i strukturach międzynarodowych. Taki sens mają przepisy podkreślające prymat Kon-

stytucji „jako najwyższego prawa dla Rzeczypospolitej” i zasadnicze umocnienie Trybunału Konstytucyjnego, jako organu „stającego na straży nadrzędności Konstytucji Rzeczypospolitej”.

W przekonaniu PiS rola ustrojowa Prezydenta związana jest z zasadą ciągłości władzy państwowej i określeniem strategicznych kierunków polityki państwa. W naszym projekcie Prezydent otrzyma nowe kompetencje związane z budową siły państwa – odpowiedzialność i zwierzchnictwo nad służbą cywilną, a traci te z nich, których stosowanie ma wyraźnie negatywne ostrze – możliwość stosowania weta ustawodawczego w każdej sytuacji i bez żadnego uzasadnienia. Projekt zachęca do wspólnego działania Prezydenta i Radę Ministrów. Działając wspólnie mogą wykonywać kompetencje, które w przypadku braku współdziałania pozostaną martwe. W pierwszej kolejności chodzi o rozporządzenia z mocą ustawy wydawane przez Prezydenta na wniosek Rady Ministrów i zatwierdzone przez Sejm.

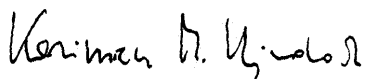
Jesteśmy rzecznikami państwa oszczędnego i zachowującego jednocześnie walor reprezentatywności. Dlatego też proponujemy redukcję składu Sejmu do 360 posłów i nową formułę Senatu. Wierność pięćsetletniej tradycji ustrojowej zmusza do poszukiwania nowoczesnych form zachowania drugiej izby. Proponujemy Senat liczący 30 senatorów wybieranych w okręgach jednomandatowych z założeniem, że stanie się on instytucją oddaloną od bieżącej polityki z szerokimi uprawnieniami dotyczącymi organów państwowych, m.in. NIK-u oraz Prezesa Urzędu Pomocy Ofiarom Bezprawia (w miejsce Rzecznika Praw Obywatelskich). Wyrazem oszczędności jest także likwidacja Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji i powołanie w jej miejsce jednoosobowego kadencyjnego urzędu powoływanego przez Prezydenta.

Prawa osoby ludzkiej i prawa rodziny mają silną ochronę, a ich katalog uzupełniony został o prawo do prawdy ujęte w przepisie określającym prawo obywateli do pełnej wiedzy o „prowadzonych przed 1 stycznia 1990 roku działaniach partii komunistycznej i podległego jej aparatu przymusu”. Projekt zakłada także konstytucyjną ochronę procesu lustracji i działalności Instytutu Pamięci Narodowej. Wyrazem przekreślenia związku między państwem niepodległym a PRL-em jest zawarty w projekcie obowiązek złożenia przysięgi państwowej przez osoby pełniące funkcje publiczne, które nie uczyniły tego po roku 1990.

Dotychczas w polskiej polityce dominował głos tych, którzy bronili obecnej konstytucji ze względów egoistycznych. Powodowało to rozrost postkomunistycznego imperium kosztem dobra Rzeczypospolitej.

Z chwilą ogłoszenia naszego projektu Konstytucji debata konstytucyjna musi zasadniczo zmienić swój charakter. Prezentujemy całościową wizję ustrojową i pełny projekt ustawy zasadniczej, który jest wyrazem naszych ambicji budowy IV Rzeczypospolitej. Oczekujemy, że wszystkie siły polityczne w Polsce przyjmą zaproponowaną przez Prawo i Sprawiedliwość merytoryczną płaszczyznę dyskusji.

Kazimierz M. Ujazdowski

Wiceprezes Prawa i Sprawiedliwości

Biuro Organizacyjne Zarządu Głównego PiS

Korespondencja:

ul. Nowogrodzka 84/86, 02-018 Warszawa

tel.: (22) 621 50 35; fax: (22) 621 67 67

www.pis.org.pl

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku:
QLCO. Agencja Reklamowo-Wydawnicza